

MỐI QUAN HỆ GIỮA CÔNG TÁC PHÒNG, CHỐNG THAM NHŨNG, LÃNG PHÍ, TIÊU CỰC VỚI XÂY DỰNG CHÍNH ĐỐN ĐẢNG VÀ HỆ THỐNG CHÍNH TRỊ

GS, TSKH PHAN XUÂN SON

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Ngày nhận:

6-3-2023

Ngày thẩm định, đánh giá:

23-3-2023

Ngày duyệt đăng:

31-3-2023

Tóm tắt: Cuốn sách *Kiên quyết, kiên trì đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, góp phần xây dựng Đảng và Nhà nước ta ngày càng trong sạch, vững mạnh*, của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, do Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật xuất bản năm 2023, là một tác phẩm đồ sộ chứa đựng các bài viết, bài phát biểu chỉ đạo, tổng kết thực tiễn cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực ở Việt Nam của người đứng đầu Ban Chấp hành Trung ương Đảng, Trưởng Ban Chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực. Cuốn sách phân tích sâu sắc, toàn diện những vấn đề lý luận, thực tiễn và kinh nghiệm về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực ở Việt Nam; trong đó nổi bật là mối quan hệ, vai trò của cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực trong xây dựng, chỉnh đốn Đảng và hệ thống chính trị.

Từ khóa:

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng; cuốn sách của Tổng Bí thư; phòng, chống tham nhũng, lãng phí tiêu cực; xây dựng, chỉnh đốn Đảng; hệ thống chính trị

1. Tham nhũng, lãng phí, tiêu cực đe dọa vai trò lãnh đạo của Đảng, sự vững mạnh của hệ thống chính trị và nguy cơ đối với sự phát triển đất nước

Tham nhũng, lãng phí, tiêu cực đe dọa vai trò lãnh đạo của Đảng, sự vững mạnh của hệ thống chính trị và nguy cơ đối với sự phát triển đất nước. Tác hại của tham nhũng, tiêu cực đã được Hồ Chí Minh chỉ rõ ngay từ những ngày đầu của Nhà nước Việt Nam

Dân chủ Cộng hòa: đó là thứ “giặc nội xâm”, “giặc ở trong lòng”, thứ giặc cực kỳ nguy hiểm, không giuom, không giáo, nhưng có thể phá hỏng sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước. Tham nhũng, tiêu cực luôn là bệnh của quyền lực, của nhà nước. Nhận diện phòng, chống tham nhũng là công việc cực kỳ khó khăn, lâu dài, không chỉ riêng đối với Việt Nam, mà còn đối với các quốc gia khác nữa. Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng khẳng định, tham nhũng, tiêu

cực ở nước ta đã xuất hiện ngay sau khi, nước nhà giành được độc lập. Nhưng “bước vào thời kỳ đổi mới, trước tình trạng tham nhũng, tiêu cực ngày càng bộc lộ rõ nét, diễn biến phức tạp, Đảng đã nhiều lần chỉ rõ: Tham nhũng “làm giảm lòng tin của quần chúng đối với sự lãnh đạo của Đảng và sự điều hành của các cơ quan nhà nước”¹; “đe dọa sự ổn định, phát triển của đất nước”²; “là thách thức nghiêm trọng đối với vai trò lãnh đạo của Đảng và hiệu lực quản lý của Nhà nước”³. Đặc biệt, từ Hội nghị giữa nhiệm kỳ Đại hội VII (tháng 1-1994), tham nhũng được Đảng nhận diện là một trong bốn nguy cơ đối với Đảng và cách mạng Việt Nam, đến Đại hội IX đã trở thành “một nguy cơ lớn đe dọa sự sống còn của chế độ ta”⁴ và đến nay “vẫn là một trong những nguy cơ đe dọa sự tồn vong của Đảng và chế độ”⁵. Điều đó cho thấy, chúng ta chưa bao giờ chủ quan; trái lại, luôn luôn đặt cảnh báo về nguy cơ và sự tác hại của tệ tham nhũng ở mức độ cao nhất⁶.

Vị trí, vai trò của cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực ngày càng được coi trọng và nhận thức sâu sắc hơn, toàn diện hơn. Tuy vậy, cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng gặp khó khăn từ nhiều phía, thậm chí bị xuyên tạc. Tổng Bí thư khẳng định: “Chúng ta cần thống nhất quan điểm: “Mục tiêu của công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực là nhằm làm trong sạch Đảng và bộ máy nhà nước, để phát triển đất nước. Đây là cuộc đấu tranh chống “giặc nội xâm”, không phải là cuộc đấu giữa các “phe cánh” hay “đấu đá nội bộ”, như có người không hiểu hoặc cố tình xuyên tạc với động cơ sai, dụng ý xấu”⁷.

Nhận thức về vị trí, vai trò của cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực trong xây dựng Đảng và hệ thống chính trị là một quá trình. Tổng Bí thư viết: “Sau hơn 35 năm đổi mới, chúng ta càng nhận rõ đây là “một nhiệm vụ đặc biệt quan trọng trong công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng, xây

dựng, củng cố hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh, củng cố khối đại đoàn kết toàn dân tộc”⁸.

Cũng chính vì thế mà trong các nhiệm kỳ Đại hội, Đảng đều đề ra chủ trương về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực. Đặc biệt là Nghị quyết HNTƯ 3 khóa X (tháng 8-2006), được coi là một nghị quyết thể hiện quyết tâm chính trị rất cao, với nhiều chủ trương, quan điểm, giải pháp mới, quyết liệt, đồng bộ của Đảng trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng, lãng phí. Tổng Bí Thư cho rằng: “Đây mạnh cuộc đấu tranh chống tham nhũng, tiêu cực là một nhiệm vụ đặc biệt quan trọng của công tác xây dựng Đảng và hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh. Từ đó, đề ra mục tiêu tổng quát, định hướng toàn bộ phương châm, tư tưởng hành động và các nhiệm vụ, giải pháp phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, đó là: “Ngăn chặn, từng bước đẩy lùi tham nhũng, lãng phí; tạo bước chuyển biến rõ rệt để giữ vững ổn định chính trị, phát triển kinh tế - xã hội; củng cố lòng tin của nhân dân; xây dựng Đảng, Nhà nước trong sạch, vững mạnh; đổi ngũ cán bộ, công chức kỷ cương, liêm chính”⁹. Nhân tố quyết định việc thực hiện thành công mục tiêu đó là sự lãnh đạo trực tiếp, chặt chẽ, toàn diện, thường xuyên của Đảng.

2. Phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực trong hoạch định đường lối, chính sách, pháp luật, củng cố sức mạnh của đất nước, niềm tin của nhân dân - cơ sở chính trị của Đảng (trong chính trị)

Về phòng, chống tham nhũng trong hoạch định đường lối, chủ trương, chính sách, pháp luật: Theo Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng: “Xây dựng Đảng phải luôn luôn đi đôi với chấn chỉnh, củng cố Đảng; để làm tròn vai trò lãnh tụ chính trị, bộ tham mưu chiến đấu và đội tiên phong của cách mạng, Đảng phải luôn luôn trong sạch, vững mạnh về chính trị, tư tưởng và tổ chức”¹⁰. Chỉ tính riêng 10 năm gần đây, ngay từ đầu mỗi nhiệm kỳ, các Hội

ngợi lần thứ tư Ban Chấp hành Trung ương Đảng đều bàn và ban hành những nghị quyết, kết luận, quy định hết sức quan trọng về công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng; lần sau sâu sắc, toàn diện và cụ thể, rõ ràng hơn so với lần trước. Với một khối lượng nghị quyết, chỉ thị, chính sách, luật... nhiều và liên quan đến toàn diện các vấn đề trong đời sống chính trị của đất nước, để chống tham nhũng, tiêu cực trong hoạch định đường lối, chủ trương, chính sách pháp luật, theo Tổng Bí thư, “Phải có cơ chế kiểm soát chặt chẽ việc xây dựng chính sách, pháp luật về quản lý kinh tế - xã hội để hạn chế sự tác động tiêu cực của “nhóm lợi ích”, “sân sau”, “tư duy nhiệm kỳ”; ngăn chặn nguy cơ nảy sinh tham nhũng, tiêu cực ngay từ khi xây dựng chính sách, luật pháp¹¹. Tổng Bí thư yêu cầu: “Các đồng chí cần tập trung tham mưu kiểm tra, giám sát việc xây dựng, ban hành và thi hành pháp luật có đúng đường lối, quan điểm của Đảng không? Có bị tác động, hướng lái chính sách theo âm mưu “tự do, dân chủ” của các thế lực thù địch, chống đối không?... Các đồng chí phải là “tai mắt” của Đảng, phải “gác gôn” cho Đảng trên lĩnh vực này, không cho phép ai làm trái Cương lĩnh, quan điểm, chủ trương, đường lối của Đảng”¹².

Tại Hội nghị toàn quốc về đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực năm 2022, Tổng Bí thư nhấn mạnh: “Công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực của chúng ta đã thu được nhiều kết quả quan trọng, góp phần củng cố, nâng cao ý chí, niềm tin của nhân dân vào công cuộc đổi mới, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, làm cho đất nước ta ngày càng giàu mạnh, ngày càng phát triển, có vị thế xứng đáng trên trường quốc tế..., chính nhờ làm tốt công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng, đẩy mạnh đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực đã góp phần quan trọng thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội, giữ vững ổn định chính trị, tăng cường quốc phòng, an ninh và đối ngoại, đặc biệt là góp

phần lấy lại và củng cố niềm tin của nhân dân, bác bỏ luận điệu sai trái của các thế lực xấu, thù địch, chống đối cho rằng đấu tranh phòng, chống tham nhũng, xử lý cán bộ, đảng viên sai phạm là “đấu đá nội bộ”, “phe cánh”. Đẩy mạnh đấu tranh phòng, chống tham nhũng và xây dựng, làm trong sạch Đảng và bộ máy nhà nước chỉ làm “chìm bước” những ai có động cơ không trong sáng, đã trót “nhúng chàm” và những người không nắm vững chủ trương, chính sách của Đảng, thiếu bản lĩnh, thiếu kiến thức và kinh nghiệm”¹³.

Tổng Bí thư cho rằng, trong lúc còn nhiều vấn đề lý luận và thực tiễn phải tiếp tục đi sâu nghiên cứu, làm sáng tỏ, nhất là những vấn đề cụ thể hóa Cương lĩnh, làm rõ định hướng XHCN và con đường đi lên CNXH ở nước ta. Nhưng công tác lý luận của ta còn nhiều mặt bất cập. Một số vấn đề chậm được tổng kết, không ít vấn đề mới nảy sinh chưa được cắt nghĩa và trả lời thấu đáo. Các thế lực thù địch chống phá quyết liệt chia rẽ trong nội bộ ta, chia rẽ Đảng với Nhà nước; chia rẽ Đảng, Nhà nước với dân, kích động mặt này, mặt khác, nguy hiểm vô cùng. Người ta muốn xen ngay vào đường lối, chính sách, luật pháp, công tác tổ chức cán bộ. Để không chủ quan, mất cảnh giác, lơ là xây dựng Đảng, kể cả hiện tại và lâu dài, Tổng Bí thư nhắc lại chủ trương tập trung vào công tác xây dựng Đảng: “về nâng cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của tổ chức cơ sở đảng; phát động Cuộc vận động “Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh”; đẩy mạnh công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng, lãng phí, không chỉ bằng chủ trương, bằng luật pháp, bằng cả hệ thống tổ chức nữa”¹⁴.

3. Phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực trong công tác tư tưởng

Trong khi phân tích tầm quan trọng của việc gắn cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng với

lãng phí, tiêu cực, mở rộng ra cả khu vực ngoài nhà nước. Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng coi chống tham nhũng trong lĩnh vực tư tưởng là một nhiệm vụ hàng đầu, căn bản và trọng tâm là phòng, chống sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống của cán bộ, đảng viên. Tổng Bí thư chỉ rõ: “Đảng ta đề ra các nhiệm vụ, giải pháp phòng, chống tham nhũng, tiêu cực ngày càng đồng bộ, có trọng tâm, trọng điểm, với bước đi, lộ trình phù hợp cho từng giai đoạn phát triển của đất nước, từ tuyên truyền, giáo dục; hoàn thiện thể chế”¹⁵.

Đánh giá về công tác thông tin, tuyên truyền, giáo dục về phòng, chống tham nhũng, Tổng Bí thư cho rằng, công tác này “được tăng cường và có nhiều đổi mới; sự giám sát của các cơ quan dân cử, vai trò của Mặt trận Tổ quốc, nhân dân và báo chí, truyền thông trong phòng, chống tham nhũng, tiêu cực được phát huy tốt hơn... nhận thức, trách nhiệm của các cấp ủy, tổ chức đảng, cán bộ, đảng viên và nhân dân về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực được nâng lên. Việc công khai kết quả thanh tra, kiểm tra, kiểm toán, xử lý các vụ việc, vụ án tham nhũng, kinh tế; chủ động cung cấp thông tin về những vấn đề nhạy cảm, dư luận quan tâm, cũng đã góp phần định hướng tốt dư luận xã hội và thể hiện sự công khai, minh bạch trong xử lý tham nhũng. Các cơ quan thông tấn, báo chí đã tích cực vào cuộc, đồng hành cùng Đảng, Nhà nước và các cơ quan chức năng trong phòng, chống tham nhũng; vừa tuyên truyền, vừa tích cực đấu tranh phản bác những luận điệu xuyên tạc của các thế lực xấu, thù địch về công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực”¹⁶.

Trên cơ sở những thành tựu của phòng, chống tham nhũng, tiêu cực trong công tác tư tưởng, Tổng Bí thư chỉ đạo cần có các giải pháp “tiếp tục đẩy mạnh, nâng cao hơn nữa hiệu quả công tác giáo dục, tuyên truyền, xây dựng văn hóa tiết kiệm, không tham nhũng, tiêu cực trong cán bộ,

đảng viên và nhân dân. Đây là nhiệm vụ không mới, nhưng rất quan trọng. Bởi tuyên truyền, giáo dục là một trong những biện pháp căn bản để nâng cao nhận thức, tinh thần, ý thức, đạo đức, xây dựng liêm chính, chống tha hóa, biến chất. Phải quán triệt, tuyên truyền, giáo dục sâu rộng các mục tiêu, quan điểm, nhiệm vụ, giải pháp, quy định của Đảng và Nhà nước về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực; về sự nguy hại của tham nhũng, tiêu cực,... tạo sự tự giác, thống nhất cao về ý chí và hành động trong cán bộ, đảng viên và nhân dân, trước hết là sự gương mẫu, quyết liệt của người đứng đầu và tập thể lãnh đạo các cấp, các ngành, cơ quan, tổ chức, đơn vị, địa phương.

Công tác tuyên truyền, giáo dục về phòng, chống tham nhũng, theo Tổng Bí thư là một trong những công cụ không những cung cấp thông tin đúng đắn về cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, tuyên truyền, phổ biến, giáo dục các chủ trương, quan điểm về phòng, chống tham nhũng của Đảng, chấn chỉnh, loại bỏ tư tưởng lo ngại việc đẩy mạnh phòng, chống tham nhũng, mà còn tạo sức mạnh, áp lực xã hội trong đấu tranh chống tham nhũng, chỉ đạo định hướng thông tin, tuyên truyền về công tác phòng, chống tham nhũng. Tổng Bí thư cũng đã giao cho các cơ quan chức năng của công tác tư tưởng, như Ban Tuyên giáo, Đài Tiếng nói Việt Nam về đẩy mạnh công tác tuyên truyền, giáo dục về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, nhất là xây dựng liêm chính, không tham nhũng, tiêu cực trong cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức và nhân dân.

4. Phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực trong công tác tổ chức - cán bộ

Công tác tổ chức, cán bộ của Đảng là then chốt; trong đội ngũ cán bộ, cán bộ cấp chiến lược và người đứng đầu có vai trò “then chốt của then chốt”. Trên thực tế, nhiều cán bộ tham nhũng là

những người “có chức, có quyền”. Trong cuốn sách của mình, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng khẳng định: Bởi nguyên nhân sâu xa của tham nhũng là do chủ nghĩa cá nhân, do sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống của một bộ phận cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức, trong đó có cả cán bộ lãnh đạo cấp cao.

Cuốn sách cũng công bố số liệu tổ chức đảng, đảng viên, cán bộ, công chức, viên chức bị xử lý trong 10 năm, từ năm 2012 - 2022, như sau: xử lý kỷ luật 2.740 tổ chức đảng và hơn 167.700 cán bộ, đảng viên, trong đó có hơn 190 cán bộ diện Trung ương quản lý (có 4 ủy viên Bộ Chính trị, nguyên ủy viên Bộ Chính trị; 36 ủy viên Trung ương, nguyên ủy viên Trung ương; hơn 50 sĩ quan cấp tướng trong lực lượng vũ trang); qua thanh tra, kiểm toán kiến nghị xử lý trách nhiệm gần 44.700 tập thể, cá nhân, chuyển cơ quan điều tra, xử lý gần 1.200 vụ việc có dấu hiệu tội phạm¹⁷.

Tổng Bí thư thẳng thắn chỉ ra rằng: “Thực tế thời gian qua cho thấy, đằng sau những vụ việc, vụ án tham nhũng, tiêu cực, nhất là những vụ án đặc biệt nghiêm trọng, phức tạp, kéo dài đều có bóng dáng của một số cán bộ, công chức làm ngơ, dung túng, tiếp tay, bao che, đồng phạm, thậm chí là chủ mưu”¹⁸. Giải pháp mà Tổng Bí thư nêu lên là: “Phải đặc biệt quan tâm, chú trọng công tác cán bộ; gắn phòng, chống tham nhũng, tiêu cực với xây dựng, chỉnh đốn Đảng và hệ thống chính trị, học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, phải đánh giá, lựa chọn, bố trí đúng cán bộ, trước hết là cán bộ lãnh đạo, quản lý; tăng cường quản lý, giáo dục, phòng, chống suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ”. Tổng Bí thư luôn nhấn mạnh việc kiểm soát quyền lực. Vì tính chất tha hóa của nó, Tổng Bí thư cho rằng “Phải “nhốt” quyền lực vào trong “lồng” cơ chế”.

Trong công tác tổ chức, cán bộ, Tổng Bí thư coi các cơ quan kiểm tra giám sát các cơ quan có chức năng phòng, chống tham nhũng, tiêu cực có vị trí đặc biệt. Ban Chỉ đạo, đội ngũ cán bộ làm công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực hơn ai hết, phải có bản lĩnh vững vàng, có dũng khí đấu tranh; phải trung thực, liêm chính, “chí công vô tư”, thực sự là “thanh bảo kiếm” sắc bén của Đảng và Nhà nước trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực. *Kiểm soát quyền lực và thực hành liêm chính* trước hết phải được tiến hành có hiệu quả trong các cơ quan này; phải chống tham nhũng, tiêu cực ngay trong các cơ quan làm công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực.

Đặt câu hỏi: Hàng loạt cán bộ cấp cao, sĩ quan cấp tướng, tá bị khởi tố trong các vụ án vừa qua là tại ai, tại cái gì? Tại cơ chế hay tại mình không chịu tu dưỡng, rèn luyện? Mặc dù trong cuốn sách, Tổng Bí thư khẳng định nguyên nhân thứ hai là chủ yếu, nhưng cũng không xem nhẹ vai trò của cơ chế. Vì vậy, Tổng Bí thư nhấn mạnh: Kiên quyết thực hiện có hiệu quả việc sắp xếp lại bộ máy, tinh giản biên chế, gắn với cải cách chế độ công vụ, cơ cấu lại đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức và đổi mới chính sách tiền lương; xây dựng đội ngũ cán bộ các cấp, nhất là cấp chiến lược có đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ theo tinh thần NQTƯ 6, NQTƯ 7 khóa XII. Vì vậy, đi đôi với việc tập trung chỉ đạo công tác phát hiện, xử lý tham nhũng, công tác xây dựng, hoàn thiện cơ chế, thể chế về quản lý kinh tế - xã hội và phòng, chống tham nhũng, tiêu cực cũng được chú trọng đẩy mạnh, từng bước hoàn thiện cơ chế phòng ngừa chặt chẽ để “không thể”, “không dám”, “không muốn”, “không cần” tham nhũng. Đó tất nhiên là những việc không hề dễ dàng và có thể thực hiện trong một sớm một chiều. Theo Tổng Bí thư, vừa qua chúng ta đã làm tốt, nhưng vẫn còn nhiều việc phải làm và phải làm tốt hơn nữa trong thời gian tới.

5. Phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực trong xây dựng Đảng về đạo đức

Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đặt những câu hỏi, mà có lẽ nhiều cán bộ đảng viên, nhân dân, những ai quan tâm đến vận mệnh của Đảng, của đất nước đều cùng có câu hỏi đó là: Tại sao chúng ta chống tham nhũng, tiêu cực quyết liệt, xử lý nghiêm khắc nhiều cán bộ, đảng viên vi phạm như vậy mà sai phạm vẫn cứ tiếp diễn? Có phải do cơ chế, chính sách, pháp luật của chúng ta còn lỏng lẻo; do công tác tổ chức thực hiện chưa nghiêm? Do công tác kiểm tra, giám sát, phát hiện, xử lý của chúng ta chưa kịp thời, kiên quyết; cơ chế kiểm soát quyền lực đối với người có chức vụ, quyền hạn không hiệu quả? Hay do công tác quản lý, giáo dục đạo đức, liêm chính cho cán bộ, đảng viên của chúng ta làm chưa tốt, chưa đến nơi đến chốn?... Điều này đòi hỏi chúng ta hãy nhìn thẳng vào sự thật, đánh giá đúng sự thật để chỉ ra các nguyên nhân và tìm ra những giải pháp khắc phục hữu hiệu.

Trong nhiều nguyên nhân dẫn đến tham nhũng, lãng phí, tiêu cực, Tổng Bí thư cho rằng: Nguyên nhân cơ bản, trực tiếp của tham nhũng là do suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống; tiêu cực là môi trường làm nảy sinh tham nhũng; tham nhũng tác động trở lại làm trầm trọng hơn tình trạng tiêu cực. Nếu chỉ phòng, chống tham nhũng về tiền bạc, tài sản thôi thì chưa đủ, mà nguy hại hơn là sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống. Đây mới là cái gốc của tham nhũng; không suy thoái, hư hỏng thì làm gì dẫn đến tham nhũng? Tiền bạc, tài sản có thể còn thu hồi được, nhưng nếu suy thoái về đạo đức, tư tưởng là mất tất cả. Vì vậy, phòng, chống tiêu cực, mà trọng tâm là phòng, chống sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống trong cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức, tức là trị tận gốc của tham nhũng. Tổng Bí thư cho rằng: “Sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, tham nhũng, tiêu cực, “tự diễn biến”, “tự

chuyên hóa” trong nội bộ có cả nguyên nhân khách quan và chủ quan, trong đó nguyên nhân chủ quan là chủ yếu, bắt nguồn từ việc bản thân cán bộ, đảng viên thiếu tu dưỡng, rèn luyện; lập trường tư tưởng không vững vàng; sa vào chủ nghĩa cá nhân, quên mất trách nhiệm, bổn phận trước Đảng, trước dân.

Vì vậy, trong xây dựng chính đôn Đảng về mặt đạo đức, Tổng Bí thư nhấn mạnh một số giải pháp: “Tạo bước phát triển mới của Đảng về trí tuệ, bản lĩnh chính trị, thực sự là đạo đức, là văn minh, gần bó mật thiết với nhân dân, được nhân dân tin yêu”¹⁹; “Mọi cán bộ, đảng viên phải ghi nhớ sâu sắc lời căn dặn của Bác Hồ rằng: Đảng ta là đảng cầm quyền; Đảng vừa là người lãnh đạo, vừa là người đầy tớ thật trung thành của nhân dân. Đảng phải luôn luôn dựa vào nhân dân, lắng nghe nhân dân, gần bó máu thịt với nhân dân; việc gì có lợi cho dân thì phải hết sức làm và làm cho bằng được; ngược lại, việc gì có hại cho dân thì phải hết sức tránh. Việc gì nhân dân không đồng tình, thậm chí căm ghét, phản đối thì phải cương quyết ngăn ngừa, uốn nắn và xử lý nghiêm các sai phạm. Cán bộ, đảng viên, trước hết là người lãnh đạo phải biết trọng liêm sỉ, giữ danh dự, biết xấu hổ khi bản thân và người thân có hành vi tham nhũng, tiêu cực”²⁰. “*Phải tập trung xây dựng, chỉnh đốn Đảng, nâng cao nhận thức, trách nhiệm, tính tiên phong, gương mẫu, xây dựng văn hóa liêm chính, không tham nhũng, tiêu cực trong cán bộ, đảng viên và nhân dân, trước hết là sự gương mẫu, quyết liệt, nói đi đôi với làm của người đứng đầu và tập thể lãnh đạo các cấp, các ngành, cơ quan, tổ chức, đơn vị, địa phương trong phòng, chống tham nhũng, tiêu cực*”²¹.

Văn hóa “thân dân” là một giá trị truyền thống của Việt Nam, nếu được kết hợp với “văn hóa liêm chính” mà Tổng Bí thư nêu lên trong cuốn sách, rất có thể là giải pháp hữu hiệu để xây dựng Đảng về đạo đức trong phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực.

6. Phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực trong xây dựng hệ thống chính trị

Trong hệ thống chính trị Việt Nam, Đảng Cộng sản Việt Nam là hạt nhân lãnh đạo của hệ thống chính trị. Do tính hệ thống của hệ thống chính trị quy định, xây dựng Đảng và hệ thống chính trị có mối quan hệ và tác động lẫn nhau. Chỉ chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực trong xây dựng Đảng mà coi nhẹ công tác này trong các bộ phận khác của hệ thống chính trị, thì không mang đến thành công. Phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực trong hệ thống chính trị, có nghĩa là phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực trong các tổ chức khác, ngoài bộ máy Đảng, như Nhà nước, Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội. Nhưng quan trọng nhất là phòng, chống tham nhũng, lãng phí tiêu cực trong cơ chế tổng thể của hệ thống.

Tổng Bí thư viết: Phải gắn công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực với xây dựng, chỉnh đốn Đảng và hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh, học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh; huy động sức mạnh tổng hợp của cả hệ thống chính trị và toàn xã hội trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực. Thực hiện đồng bộ các biện pháp chính trị tư tưởng, tổ chức hành chính, kinh tế, hình sự; kết hợp chặt chẽ giữa tích cực phòng ngừa với chủ động phát hiện, xử lý nghiêm minh, kịp thời những hành vi tham nhũng, tiêu cực. Quá trình xử lý được tiến hành đồng bộ giữa xử lý kỷ luật của Đảng với kỷ luật hành chính của Nhà nước, kỷ luật của đoàn thể và xử lý hình sự; kỷ luật của Đảng thực hiện trước, tạo tiền đề để xử lý kỷ luật hành chính, đoàn thể và xử lý hình sự; kỷ luật của Đảng nghiêm hơn xử lý theo pháp luật”.

Cụ thể hơn, Tổng Bí thư yêu cầu các cấp, các ngành phải thực hiện tốt chức năng, nhiệm vụ của mình trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực. Từ thể chế hóa các chủ trương

của Đảng, hoàn thiện, ban hành các luật liên quan đến phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực: “Các cấp ủy, tổ chức đảng tập trung lãnh đạo, chỉ đạo thể chế hóa các chủ trương, định hướng của Đảng về phòng, chống tham nhũng”²², “Phải đẩy nhanh hơn nữa tiến độ xây dựng, hoàn thiện thể chế, khắc phục bằng được những sơ hở, bất cập, những khó khăn, vướng mắc trong quy định của Đảng, pháp luật của Nhà nước để phòng, chống tham nhũng hiệu quả”²³. “Chỉ đạo đẩy nhanh tiến độ xây dựng, hoàn thiện thể chế về quản lý kinh tế - xã hội và phòng, chống tham nhũng, nhất là những nội dung liên quan đến phòng, chống tham nhũng... Chỉ đạo sửa đổi *Luật Giám định tư pháp, Luật Đất đai, Luật Đầu tư công, Luật Đầu tư, Luật Doanh nghiệp, Luật Cán bộ, công chức, Luật Viên chức, Luật Kiểm toán nhà nước*; khẩn trương ban hành các quy định hướng dẫn thi hành *Luật Phòng, chống tham nhũng năm 2018*. Tổ chức nghiên cứu, đề xuất một số chủ trương, định hướng lớn về công tác phòng, chống tham nhũng để phục vụ xây dựng dự thảo Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII của Đảng”²⁴.

Đảng Cộng sản Việt Nam là Đảng lãnh đạo Nhà nước và xã hội và là đảng duy nhất cầm quyền, vì vậy trình tự, thủ tục trong xử lý các vụ tham nhũng, tiêu cực phải có trình tự: kỷ luật Đảng, kỷ luật hành chính, xét xử trước pháp luật. Tổng Bí thư rất chú ý đến không chỉ sự nghiêm minh mà còn là đồng bộ các vụ án tham nhũng: “Tập trung lãnh đạo, chỉ đạo đẩy mạnh công tác phát hiện, xử lý các vụ việc, vụ án tham nhũng; xử lý nghiêm minh, kịp thời, đồng bộ cả về kỷ luật Đảng, hành chính, kinh tế và hình sự các vụ việc, vụ án tham nhũng; tăng cường phối hợp giữa các cơ quan thanh tra, kiểm tra, kiểm toán, điều tra, truy tố, xét xử trong phát hiện, xử lý các vụ việc, vụ án tham nhũng”²⁵.

Đối với các cấp của hệ thống chính trị, Tổng Bí thư yêu cầu: “Các cấp ủy, tổ chức đảng, chính

quyền và người đứng đầu phải xác định công tác phòng, chống tham nhũng là nhiệm vụ thường xuyên, liên tục, khó khăn, phức tạp, nhưng hết sức quan trọng. Chúng ta phải kiên quyết, kiên trì và làm ngày càng bài bản, nhuần nhuyễn hơn. Phải thấy rõ tính quan trọng và trách nhiệm trực tiếp của các cấp ủy và các cơ quan chức năng trong công tác phòng, chống tham nhũng. Yêu cầu các tỉnh ủy, thành ủy trực thuộc Trung ương phải ý thức rõ trách nhiệm trong công tác phòng, chống tham nhũng tại địa phương mình²⁶; “Chỉ đạo quyết liệt, tạo sự chuyển biến mạnh mẽ, hiệu quả hơn nữa trong công tác phòng, chống tham nhũng ở địa phương, cơ sở; tập trung lãnh đạo, chỉ đạo xử lý, ngăn chặn có hiệu quả tình trạng những nhiễu, gây phiền hà cho người dân và doanh nghiệp trong giải quyết công việc (“tham nhũng vặt”), kiên quyết loại khỏi bộ máy của Đảng và Nhà nước (nhất là trong cơ quan phòng, chống tham nhũng) những cán bộ hư hỏng, tham nhũng²⁷. Tổng Bí thư nhấn mạnh: “Kịp thời biểu dương những cán bộ, đảng viên gương mẫu, đồng thời kiên quyết xử lý nghiêm minh những người hư hỏng, bất kể họ là ai, ở cương vị công tác nào”²⁸.

Đấu tranh phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực là nhiệm vụ của cả hệ thống chính trị. Tổng Bí thư yêu cầu: Huy động sức mạnh tổng hợp của cả hệ thống chính trị và toàn xã hội tham gia phòng ngừa, đấu tranh phòng, chống tội phạm, bảo đảm an ninh, trật tự; từng bước đẩy lùi các loại tội phạm, nhất là tội phạm về tham nhũng, kinh tế, ma túy, môi trường, tội phạm sử dụng công nghệ cao, tội phạm có tính xã hội đen.

Phát biểu kết luận tại Hội nghị toàn quốc tổng kết 10 năm công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực giai đoạn 2012-2022 (ngày 30-6-2022), Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã khẳng định: “Đấu tranh phòng, chống tham nhũng đã trở thành phong trào, thành xu thế không thể đảo ngược,

được đông đảo cán bộ, đảng viên, nhân dân đánh giá cao, bạn bè quốc tế ghi nhận”²⁹. Sự thành công của cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực do Đảng lãnh đạo phụ thuộc vào nhiều yếu tố phối hợp giữa đấu tranh phòng, chống tham nhũng lãng phí, tiêu cực trong xây dựng Đảng và hệ thống chính trị, với nhiều biện pháp. Tổng Bí thư chỉ ra rằng: “Hoàn thiện cơ chế phòng ngừa chặt chẽ để không thể tham nhũng, tiêu cực; phát hiện, xử lý kịp thời, nghiêm minh các hành vi tham nhũng, tiêu cực để không dám tham nhũng, tiêu cực; đẩy mạnh cải cách chính sách tiền lương, nâng cao đời sống của cán bộ, công chức, viên chức; xây dựng văn hóa liêm chính, tiết kiệm để không cần, không muốn tham nhũng, tiêu cực”³⁰.

1. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2006, T. 47, tr. 353

2. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb CTQG, H, 2011, tr. 173

3. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Văn phòng Trung ương Đảng, H, 2016, tr. 196

4. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2016, T. 60, tr. 152

5. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb CTQG-ST, H, 2021, T. I, tr. 93

6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30. Nguyễn Phú Trọng: *Kiên quyết, kiên trì đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, góp phần xây dựng Đảng và Nhà nước ta ngày càng trong sạch, vững mạnh*, Nxb CTQGST, H, 2023, tr. 17, 14, 18, 20-21, 444, 137, 443, 126, 291, 27, 123, 26-27, 38, 452, 43, 157, 159, 159-161, 181, 196, 197, 279, 13, 11.